

Almby-Norrbyås hembygdsförening

Medlemsblad nr 49

Januari 2019

"Kalle Muck" **Almby by mellangården** **utflyttad från byn**

Innehåll

Mellangården i Almby by, Järpens Tapetfabrik, efterskörd Vasstofta, seniorgympa, vårens program, "frundra".

**Glöm inte
motionen!**

Du bör röra dig minst 10 000 steg varje dag,
i köket, på promenaden eller på cykel.
Vardagsmotionen är den viktigaste men
maskinerna och vikterna på universitets gym stärker
magmusklerna och ryggmusklerna.
Balans och smidighet får du av

seniorgympan
måndagar och onsdagar klockan 11.55 -12.55

Almby-Norrbyås hembygdsförening håller

ÅRSMÖTE
onsdagen den 6 februari
klockan 18.30
i Almby Trygghetsboende

Kyrkoherdegatan 1
Årsmöteshandlingar på plats.

Ingvar Björk läser historier och skrönor
som Levi Karlsson "Den blyge" skrivit.

Fika utan kostnad

Almby by nummer 3, mellangården Kalle Muck

Mellangården var tre gårdar då laga skiftet genomfördes 1844 – 1846. Alla flyttades mot nordväst. På kartan över bytomten har de beteckningarna 3, 5 och 6.

Nr 6 flyttades 1300 alnar till nära gränsen till Örebro (Nu Willys varuhus). Kyrkvärden Lars Olsson ägde gården vid laga skiftet och behöll den i släkten fram till sekelskiftet då Viktor Karlsson övertog den. Grosshandlare Gustaf Andersson köpte gården efter kriget och Viktor övergick till att vara slaktare.

Nr 5 flyttades till västra sidan av landsvägen mot Örebro. Den ägdes av skräddare och hade många hyresgäster. Det förefaller som om jorden odlades av andra under större delen av 1800-talet. Efter sekelskiftet tog Gällersta församling över jorden och Martina Andersson och Otto Anders Hellström var innehavare av gården.

Häradskarta 1865. De utflyttade gårdarna från Almby by. I övre högra hörnet nr 4, Södra gården, intill bokstaven "U". Därifrån och rakt söderut ursprunget till Vallgatan genom det stora markerade "A-et".

Mitt i bilden de tre som kallades Mellangården, från norr nr 6, nr 5 och nr 3.

I nedre högra hörnet skolan intill det "Skolhus" och norr därom präst-arendatorns ekonomibygnader.

Nr 3 flyttades 720 alnar (430 m) till nordöstra sidan av landsvägen till Örebro (Nu nära Bullvivan). Änkan Stina Jönsdotter ägde gården vid laga skiftet och fortsatte att driva den tills sonen Lars Jansson (211123) tog över. Lars avled 1883 men hans hustru Maria Ulrika Larsdotter (321222) fortsatte med jordbruket. Ulrika avled 1912 och sonen Karl Johan

Larsson (550215) och dottern Maria Sofia (720806) sålde efter en tid gården till Axel Vinberg i Tybblelund. Husen avsöndrades och bildade lägenheten Almtorp där syskonen bodde kvar. (Smedens gård hette också Almtorp). I mitten av 20-talet flyttade de till gården Klippan.

Nu hyrdes husen ut. Bror Gustaf Andreas Lund flyttade

Utsikt från Norra skolan mot Örebro. I vänstra kanten ser man landsvägen och bortom den uthusen till den utflyttade Mellangården (nr 5), där Brazil Jack Cirkus ett år vinterförvarade sina djur. Centralt i bilden Mellangården som senare kallades "Kalle Muck". Bakom den Mellangården (6) där nu Willys byggts. Ute på åkern gården Mältorp. I kanten till höger buskarna vid brunnen.

Foto Sam Lindskog 1913.

in i augusti 1924 och han avlöstes av skofabriksarbetaren Karl Ivar Eriksson. Byggnadssnickaren Karl Johan Larsson hyrde från maj 1931 och efter honom flyttade familjen Elof Kvarnström in den 12 december 1931. Efter den tragiska händelsen den

18 september 1935 flyttade änkan och barnen till Norge 20 november 1935.

Sannolikt som en följd av det som skett köpte Almby kommun gården och rev husen något år senare.

Barnen i Sörby brukade ta genvägen till skolan förbi "Kalle Muck". En morgon såg barnen många poliser utanför gården och undrade över vad som hade hänt. Snart spreds ryktet att Elof hade tagit livet av sig genom att störta med huvudet före ner i brunnen.

Ingen tidning har noterat detta men i Nerikes Allehanda fanns en dödsannons den 20 september.

Varför "Kalle Muck"?

Man kan bara spekulera om uppkomsten av detta namn. Vanligt i samhällen där alla känner alla men efternamnen inte är särpräglade utan Olsson, Andersson eller Svensson är att andra epitet sätts till förnamnen. I Almby med många inflyttade blev hemorten en markering som "Skara-Per" eller "Masolle". Jobbet i Pappersbruket i kollergången kunde bli "Kollrapelle". Särpräglat utseende som "Pelle med ögat" om den enögde

Familjen Kvarnström.

Elof Georg Kvarnström 901120
+350918 Grovarbetare

Inga Elise Thorberg 990730
Kongsberg Gifta 230919

Bernt Elof 230313 Kongsberg

Emil Georg 241026 Almby

Ernst Ingemar 251209 Almby

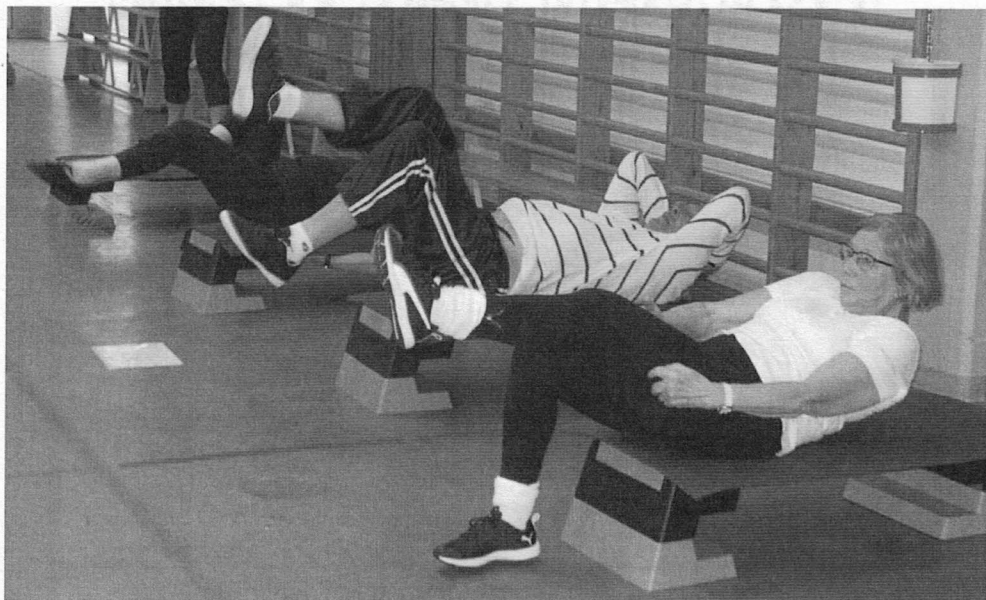
Erna Elise 270422 Almby

Ejnar Valentin 280929 Almby

Edvin Ragnvald 310822 Almby

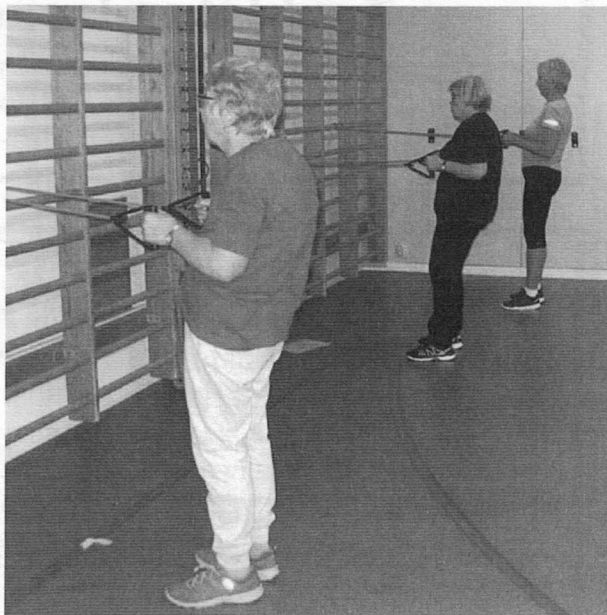
De fick tillsammans en son i mars 1923 i Kongsberg och gifte sig i september 1923 i Örebro. De flyttade i oktober 1924 till Bästebo, Sveaborg 25 i Almby. De bodde i Långbro en kort tid men tillbaka i Almby till Gläntan i Ormesta 3 i oktober 1929. Efter en kort tid i Näsbylund 6 hyrde de Almtorp från 12 december 1931.

grindvakten vid Pappersbruksallén. Troligen var Karl Johan Larsson förståndshandikappad men duktig jordbrukare, hade stöd av sin syster Maria Sofia men "muck" socialt. Han blev "Kalle Muck".

SENIORGYPMA

Varje måndag och onsdag klockan 11.55 samlas pensionärerna i GIH:s gymnastiksal för en timma med träning under kunnig ledning. Inga krav på klädsel eller fysisk status. Man betalar en billig penning för terminen och bara kommer. Den behagliga känslan efteråt kan inte beskrivas.

PROGRAM VÅREN 2019

Almby-Norrbyås hembygdsförening håller

Årsmöte

onsdagen den 6 februari

klockan 18.30

i Almby Trygghetsboende

Kyrkoherdegatan 1.

Årsmöteshandlingar på plats.

Ingvar Björk läser historier och skrönor
som Levi Karlsson "Den blyge" skrivit.

Fika utan kostnad

Onsdagen den 13 mars

Tybblelundsskolan

Vi gör ett studiebesök i den nybyggda skolan.

Samling klockan 18.30

vid ingången närmast Domarringen

.Måndagen den 22 april, annandag påsk

Marksjön och Markskogen

Vid Marksjön berättar Lars Johansson om fågellivet där.

Vi fortsätter upp i skogen förbi platsen för hoppbacken

och tittar noga på fornlämningarna och

ser med våra inre ögon hur man odlade där en gång.

Platsen för kolmilan finns med i vandrigen.

Ett nyrenoverat häfte finns att köpa

Samling klockan 10.00 vid Marks gård

Det blir fikapaus.

VÅREN 2019 PROGRAM

Torsdagen den 9 maj

Byvandring i Almby.

Flera guider medverkar.

Samling vid Ronnie Petersons staty klockan 18.00.

Ett omfattande häfte om Almby finns att köpa.

Kort paus för fika och samtal.

Samverkan med Villaägarföreningen.

Måndagen den 3 juni

Naturvandring.

Vi samlas klockan 18.30 vid infart Sörby by träindustri i Norrbyås och vandrar till Stentorpsstenen, en geologisk egendomlighet och därifrån för att se annorlunda liljekonvaljer.

Olika stadier av skogsbruk finns längs leden.

Lite egen fika piggar upp.

Torsdagen den 11 juli

I Erik Rosenbergs fotspår.

Erik Rosenberg lämnade hemmet på Bruksgatan 7 tidigt på morgonen den 11 juli 1949. Han hade "fågelvakten".

Vi ska följa i hans fotspår och uppleva vad som förändrats under de sjuttio år som flutit iväg.

Samling klockan 0700 vid plattformen efter Ormestagatan

Gardera dig med fika.

Samverkan med Närkes Ornitologiska förening

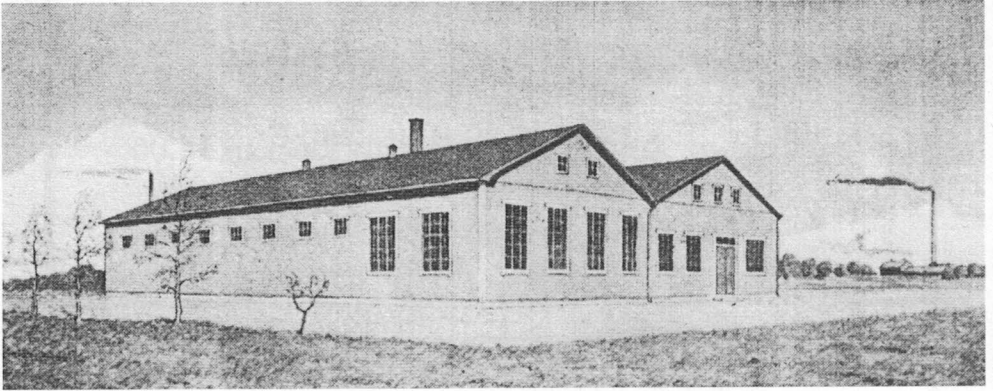
Eventuella programändringar annonseras

på föreningsnytt i NA

och på föreningens hemsida

(Googla på Almby.Norrbyås hembygdsförening)

A.B Järpens Tapetfabrik

Tapetfabriken grundades år 1917 ursprungligen som dotterbolag till Hasse W. Tullberg i Stockholm och drevs först under namnet Hassett. Fabriken var förlagd till Stockholm och tillverkade då försätts-papper till bokindustrin samt tapeter. Redan 1918 flyttades fabriken till Järpen emedan Tegefors bruk och pappersbruken där var delägare i firman. När pappersbruken lades ner övertog tjänstemännen fabriken, som ombildades till A.B. Järpens Tapetfabrik och flyttades till Almby. År 1926 köpte man en fabrikstomt där och

uppförde nu en modern fabriksanläggning. Fabriken har specialiserat sig på att framställa huvudsakligen finare tapeter och bårder av högre kvalitet. Dessa försäljas uteslutande till landets förnämsta specialaffärer i branschen och en fjärdedel av fabriken exporteras till utlandet. Under årens lopp har fabriken genomgått betydande moderniseringsarbeten och installerat nya moderna maskiner med ända till 8 tryckvalsar.

Ur "Beskrivning över Örebro med omnejd"

Tillverkning av tapeter en invecklad procedur

Järpens Tapetfabrik en framåtgående industri

Inom Örebro eller rättare sagt en av dess närmaste omgivningar, nämligen i Almby finnes en fabrik, som i all tysthet arbetat sig upp till en av de ledande i landet inom sin bransch. Det är A.-B. Järpens tapetfabrik, som sedan ett tiotal år tillbaka är förlagd till Örebro.

Ursprungligen var fabriken i Stockholm, men flyttade så småningom till Järpen, efter vilket den har sitt namn, för att slutligen hamna här i Örebro. Under den tid den vistats här i Örebro har den under den nuvarande chefens ledning dir. Axel Fromell ständigt utvecklats så att fabriken kapacitet för närvarande är fyra gånger större än när direktör Fromell för fem år sedan tillträdde chefskapet. Då hade den endast en maskin och därtill av tämligen omodern typ. Numera har maskinparken

utökats med tre maskiner av modernaste typ.

Örebro Dagblads medarbetare gjorde på tisdagen ett besök på Järpens tapetfabrik för att söka komma underfund med tillverkningen av denna för våra hems inredande så dominerande produkt. Dir. Fromell ställde sig välvilligt till förfogande som ciceron under rundvandringen genom fabriken.

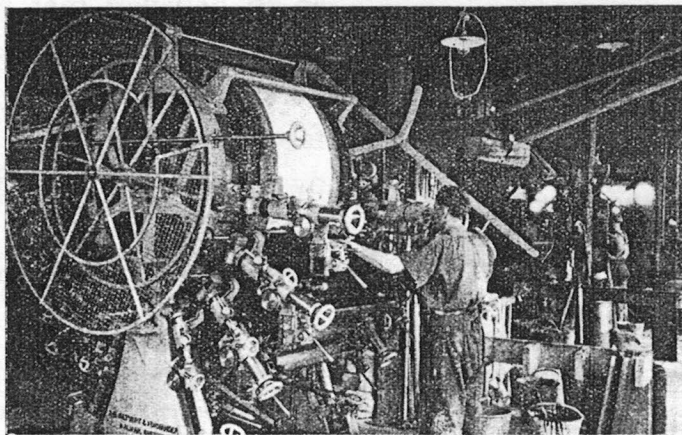
Redan från början måste påpekas att tapettillverkningen är en betydligt mer invecklad apparat än vad lekmannen kunde tänka sig. När fabriksledningen skall föra en ny tapet i marknaden gäller det först att bestämma mönstret. Smaken förändras ju undan för undan, varför ideligen nya mönster måste läggas upp och vad som är modernt ena året,

kan vara fullkomligt osäljbart nästa år. Per år uppläggas ett 100-tal mönster men genom att variera de i mönstret ingående färgerna kommer man upp till en siffra på ungefär 5000 på de olika typer av tapeter som tillverkningen under ett år omfattar.

Nästa steg blir att iordningställa valsarna för tryckningen som tillgår enligt den vanliga metoden för flerfärgstryck, d.v.s. en vals för varje färg. Dessa valsar som hava en diameter av c:a 12 mm göras av bok- eller päronträ, och mönstret utformas medelst mässingsstift och skenor vilka slås in i träet. Det finns mönster, till vilka det

på en enda vals åtgått ända till 10 000 stift och skenbitar.

Papperet till tapeterna framställes till största delen inom Sverige i längder som motsvara 850 vanliga tapetrullar, och tryckningen av tapeterna sker i specialmaskiner, som till på senaste tiden endast tillverkats av tyskarna. Den senaste maskinen inom Järpens tapetfabriks maskinpark har dock tillverkats i Sverige, närmare bestämt av A.-B. Siefert & Fornander i Kalmar, som med denna maskin visat att svensk industri väl kan hävda sig konkurrensen med utlandet, även på områden där de hittills varit allenarådande.

Sedan tapeterna passerat tryckvalsarna hängas de för att torka med tillhjälp av mekaniska anordningar i lodräta slingor upp mot en bana som sakta roterar. Temperaturen skall härunder vara 30 á 35 grader. För att i största möjliga mån spara utrymme hänga tapetslingorna till en början glest för att mot slutet av torrlägningsproceduren hänga tätt ihop. En upprullningsmaskin synkront kopplad med tryckpressen tar sedan hand om den färdiga tapeten och rullar upp den. Den går sedan till en särskild maskin som automatiskt rullar upp tapeten i vanliga längder. Efter kontroll, numrering och inpackning är därefter tapetrullen färdig att sändas ut till köparna.

I det närmast föregående har endast behandlats framställningen av olika kolorerade tapeter, men det finnes även en typ av tapeter, som på senaste tiden blivit mycket populär,

nämligen den gauffrerade vilket innebär att ytan medelst urfrästa valsar pressas i vissa mönster så att den kommer att bestå av ömsom upphöjda och ömsom nedsänkta partier. Denna behandlingsmetod kommer till användning både för kolorerade och ofärgade tapeter.

Hela denna vidlyftiga procedur tager givetvis av en avsevärd tid. I allmänhet åtgår det 1½ år från det mönstret fastställts till dess tapeterna äro färdiga att sändas ut i marknaden.

Fabrikens kapacitet vid oavbruten gång per maskin och 8-timmarsdrift är över 3000 rullar men i praktiken kommer givetvis icke tillverkningen upp till detta då de många omställningarna fordra en avsevärd tid.

Örebro Dagblad onsdag 18 september 1935

Nº 11557

**Aktiebolaget
Järpens Tapetsfabrik**

Rikstelefon 931

Postgirokonto 22093

Örebro den 19 sept. 1936.

Firma Hörs Kemikaliefabrik Hö Debet

Enligt order genom breve d. 17/9, 36

för Eder v. räkning och risk avsänt med järnväg-fraktgods

Kond.: 30 dagar 3% kassarebatt eller 4 mdr
LITTOBIN BYRN, ÖREBRO accept, outta

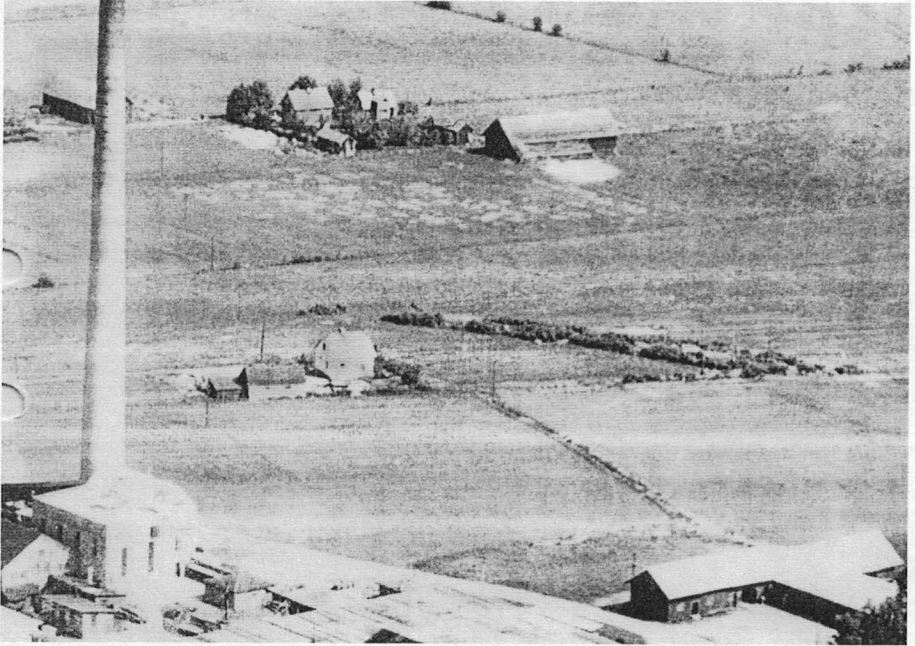
Anmärkning, ej gjorda inom 6 månader från fakturans dato, lämnas utan avseende.

An	6145/5	8 r. papper	2 20	17 60
		10 mtr. bård	0 15	1 50
	6103/2	10 r. papper	2 70	27 -
		12 mtr. bård	0 15	1 80
				47 90
		50% rabatt		23 95
				23 95
		Fraktslägg		1 50
		Krona		2 545
		Kryär 3% kassa		76 70
				2470

Nr 23 d. 20. 10. 36. Postgiro nr 22093 ä ka.

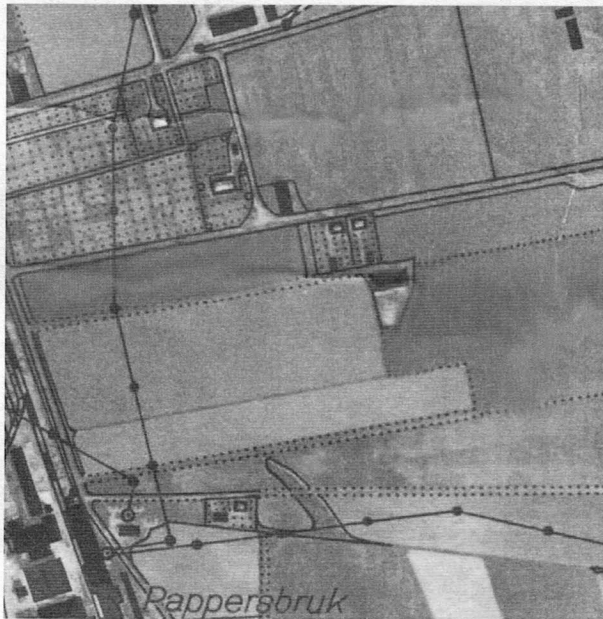
1 p. p. fraktgods
franco Örebro

Efterskörd från byvandring

Utsikt mot norr från pappersbruket. I nedre högra hörnet ekonomibyggnader till den utflyttade gården från Näsby där Bruket hade sina hästar. Mitt i bilden "Tarmrensarns" gård och överst Ormestas lada intill Ängsholmsgårdarna.

Ekonomisk karta §950-tal

De skadade vådräden
står kvar fast gården
Ängsholm 1 har rivits.
På gårdens plats ligger
nu sten och jord som
grävts upp för att skapa
de dammar som nu
omger platsen.

Foto: 1930-talet privat,
2018 Lennart Bäck

Platsen då och platsen nu för Renhållningsverkets personalbostäder, något hundratal meter nordväst om Ängsholm. Staketet mot Pappersbrukets mark ser man i högra kanten av fotot.

Foto 1930-tal privat, 2018 Lennart Bäck

Renhållningsverket samlade örebroarnas matavfall och födde upp gti-sar med detta. Tyvärr klarade inte örebroarna att dela upp avfallet så att matavfallet kom för sig så grisfarmen måste stängas.

Foto privat.

Grandungen något hundratal meter öster om "Tarmrensarns" gård. Foto mot söder. På initiativ från Erik Rosenberg planterades granar på några ställen i Oset. Där skulle t ex kungsfåglar och ugglor trivas och fasaner hitta nattlegor.

Foto Lennart Bäck

"Nån jävla ordning ska det vara" kan vi säga och citerar då c-H Hermansson som sa "Någon jävla ordning ska det vara i ett parti." (1969)
Här är flera citat som du sätter ihop med dem som eventuellt yttrat sig.

EN FRUNDRÅ OM CITAT

1. Det ser mörkt ut på Kameruns avbytarbänk	a. Hasse Alfredsson
2. Fattigdomen fördrages med jämnmood
då den delas av alla	B. Pär Nuder
3. Grymta månde grisarna
om de visste vad den gamle galten lider	C. Otto von Bismark
4. Det har kommit en katt bland hermelinerna	D. Mick Jagger
5. Dessa satans mördare	E. Kolingen
i Strix
6. Vår väljarbas består av byfånar och bonnläppar.	F. Baloo
i Djungelboken
7. Jag kunde inte räta på ryggen,
jag hade knäppt ihop gylfen med västen.	G. Arne Hegerfors
8. Ett folk av krämare (om engelsmännen)	H. Karl Gerhard 1954
9. Så är livet; trist varar länge
men underbart är kort - alldeles för kort.	I. Povel Ramel
10. Dessa köttberg av 40-talister
som vi 60-talister ska föda	J. Hinke Bergegren
11. Den som har en trädgård och en boksamling
saknar ingenting	K. Ragnar Lodbroks
saga
12. Det som hände i Harrisburg var så otroligt osannolikt
så egentligen har det nog inte hänt.	L. Aristoteles
13. Anarkismen är den sista lilla strimman av hopp.	M. Ernst Rolf
14. Himlen åt prästerna, helvetet åt kapitalisterna
och jorden åt proletärerna.	N. Ernst Wigforss
15. Skål, tammefaan.	O. Jakob Dahlin
16. Elementärt min käre Watson!	P. Napoleon Bonaparte
17. Förlåt en yngling.	Q. Tage Danielsson
18. Han är med mej, alltså	R. Olof Palme
19. Det är kvinnan bakom allt, hon är livets bröd och salt	S. Sherlock Holmes
20. Tidens frågor avgörs genom eld och blod	T. Martin Karlsson (SD)

Facit

1-G, 2-N, 3-K, 4-H, 5-R, 6-T, 7-A, 8-P, 9-I, 10-B, 11-L, 1
2-Q, 13-D, 14-J, 15-O, 16-S, 17-E, 18-F, 19-M, 20-C

Styrelsen fram till årsmötet

Lars Johansson	Holländareg 22 ordf	070-558 99 06
Torbjörn Wall	Aspvägen 8 sekr	0722-58 25 54
Monica Rothamel	Syrénvägen 9	32 09 38 kassör
Ulla Larsson	Stenåsvägen 9B	36 00 60
Anne-Marie Franzon	Norrbyås 519	23 80 12
Thomas Lydell-Olsén	Ormesta 505	18 76 51
Lars Mellberg	Ormesta 517	32 50 19
Vakant		

Föreningens postadress:

c/o Lars Johansson, Holländaregatan 22, 702 86 Örebro
e-post: t.wall@tele2.se

Hemsida: Googla på ”Almby-Norrbyås hembygdsförening”

Almby-Norrbyås hembygdsförening är en av 67 föreningar som tillsammans utgör Örebro Läns Hembygdsförbund

Föreningens skrifter finns tillgängliga i bibliotek och arkiv

**Du har väl betalat
MEDLEMSAVGIFTEN**

75 kronor för enskild medlem

100 kronor för familj

Bankgiro 653-5686

swish 123 681 9601

Föreningen är en mötesplats i nutid
och ger en inblick i tider som flytt